

Wiener Stadt-Bibliothek.

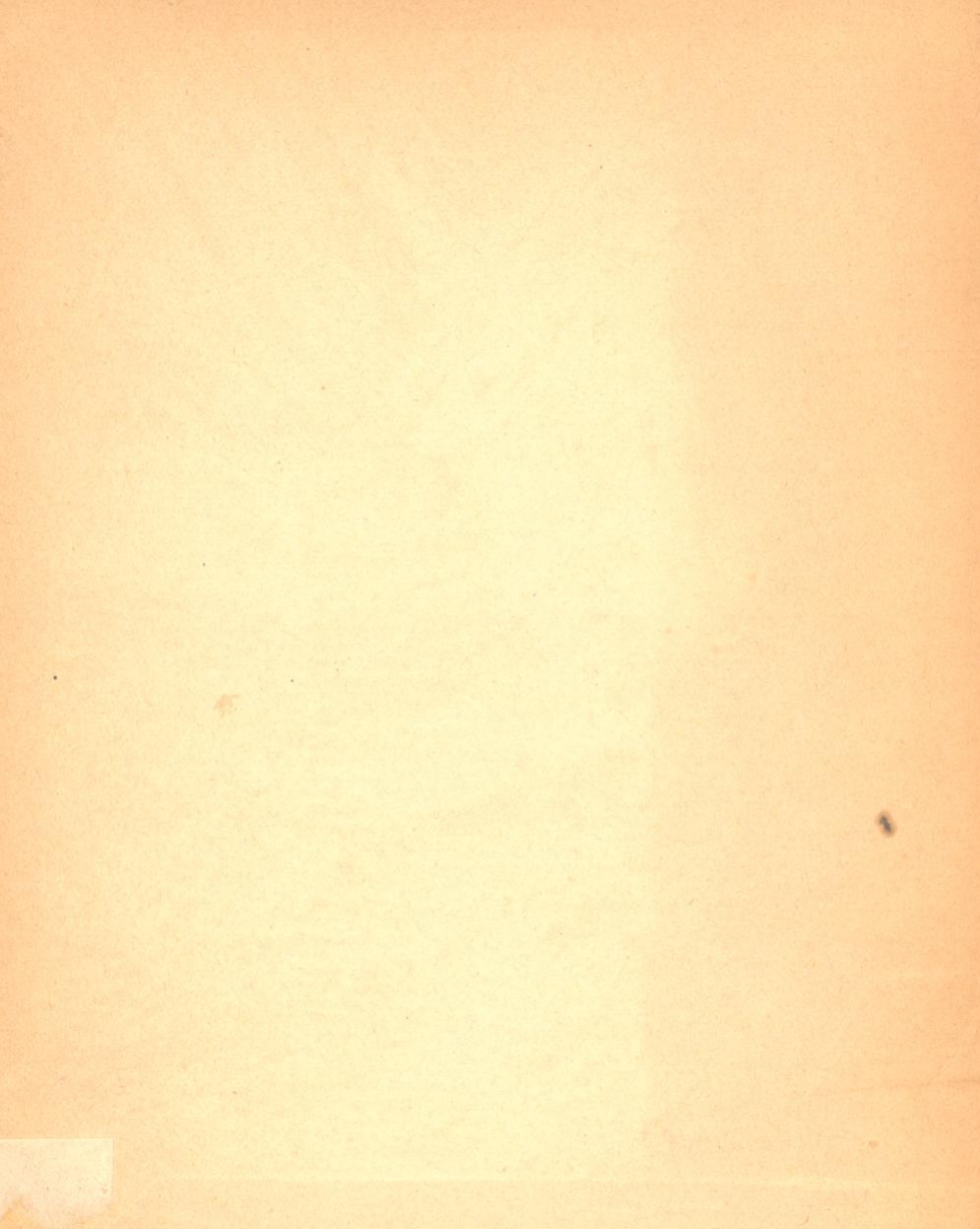
10307

A

Türkenbelagerung

Wiens 1683.

9124
T
PERTINENT

3124
2
VERHAEL,

Van 't geene gedurende de Be-
legeringe der Stadt Weenen, in en
buyten de selve Stadt, van dag
tot dag is voorgevallen.

Ordentelyck met vlijt beschreven, door een Lief-
hebber, die selfs daer by geweest is.

Tot UTRECHT,

Gedruckt by BROER APPELAER, Geostroyeerde Cou-
rantier van de Ed: Mo: Heeren Staten 's I.ands van Utrecht.

1683.

12

VERHAAL

VERHAAL

Van tegeere gedurende de Be-
palinge der Stadt Weenen, in en
tusschen de selve Stadt, van dag
tot dag is voorgevallen.

De geschiedten zijn beschreven, door een Iust.
Raad, die hijs daer toe is

TOE U T R E C H T

Gezigt by BROER APPELBAER, Geschorvende Celier
van de Schiedamschen en Landstads Jureis.

1783

Pertinent Verhael, van het gepasseerde in en onrrent het Beleg der Stadt Weenen, &c.

NAdien men den 12 July kondschap bequam, dat de Turckse Voor-troepen herwaerts op na Weenen marcheerden, ende de selve ten deele niet verre van de Stadt gesien wierden, heeft den Generael Starckenberg, als Commandant deser Stadt, alle het Brand- en Bouw hout dat op oen oever van den Donau in groote meenigte lag, prijs gemaeckt en verbrant. Den 13 marcheerden des Vyants Troepen soo na aen dese Stadt, dat men de selve met de Stucken bereyken kost, waer op den gedachten Heer Generael alle de Voorstedden, Hoven en Kereken rondom dese Stadt, liet at branden. Den 14 zijnde Woensdag morgens, hadde sich den Vyant al begraven, niet boven 15 Klafters of Roeden van de Palissaden, ende waren hem tot soo snellen avanceringe seer dienstig de Muuren die blijven staen waren, van de afgebrande Voorstedden, dewijle hem de selve tot een Borstweer hadden gedient, ende hy daerom met Canon-schoten niet konde bereyckt worden; desen dag ging nochtans het canonnenen van beyde zijden sterck aen, ende wierden 's avonts door Brantstichters, die in de Stadt gesloopen waren, de Schotten-Kercke, vens desselfs nieugeboude groote Freythof, ende het schoone Trauersche en Aversporgische Huys afgebrant, gelijk men oock veel Brantstichters gegrepen, ende daer onder eenen de handen, voeten en het Hoofd afgehouden heeft, om te dienen tot afschrick van andere, ende alsoo op de straet laten leggen; De Borgers, nevens de Hantwerks knechts ende de Studenten, wierden aenstoonts tot de Wapenengeroepen, ende daer by uytgeblasen, dat binnen 2 uren alle de houte Daecken op lijfen levens-straf fouden werden afgebroocken; desen nacht heeft den Vyant by de Burg- en Schotten-pactey seer sterck gecanonneert, ende hebben de Janitfers de Palissaden meer ende meer genaderd. Den 15 ging van beyde zijden het canonnenen seer sterck aen, den selven nacht wierden Vyant voor deeerstemael uyt de Mortieren Granaten in de Stadt, doch sonder effect; d'onse deden dien nacht een uytval, waer by men van de Turcken een groufaem moort geschrey hoorde; dese nacht en den 16. deden de onsen t'elckens tweemaal een uytval, ende wierden in des Vyants aprochen Hand- en andere Granaten geworpen; desen dag maecte den Vyant een begin van een deel sijner Troepen, by den Eerdberg over het Water in den Braetter, ende een gedeelte by Nufdorp over het Water door de Auw, in Leopoldstadt te laten overgaen, ende slaecken de selve voorstadt in brant, verbrandende met eenen de schoone Carmeliter Kercke, door dit overtrecken in Leopoldstadt, wiert de Stadt rontom besloten, en alle correspondentie afgesneden; tot op den 20 canonneerden beyde de Parteyen sterck op den anderen, ende wierden den Vyant Granaten in de Sdt, ende d'onse daer tegen in sijn Leger, gelijk sy ioock alle nachten uytvallen deden; Den Vyant bemoeide sich om dagelijks nader aen de Stadt te komen, en Mijnen te graven, om de Contrescarpen en Ravelijnen te doen springen. Den 20 en 21 bracht den Vyant stucken Geschut in Leopoldstat, ende speelde daer mede de Stadt in; doch als hy den 22. grooter stucken op Schepen wilde overbrengen, hebben de onse hem twee stucken ende een Vuur mortier in de gront geschoten; doch koude hem het overbrengen van de selve aen Nufdorp ende den Eetberg, niet belet worden; Van den 21 tot op den 23, wierd des nachts niet soo heftig schieten gehoort, als de voorgaende nach-

ten, desgelijcks was het by daeg oock wat stiller, doch wende den Vyant groote moeyte aen om sich in Leopoldstadt te verschantsen. Den 23. des avonts dede hy tusschen de Burg-ende de Kerners Poorten drie Mijnen springen, de welcke nochtans geen sonderling effect deden, nadien van de onse maer ses Soldaten doot bleven en gequetst wierden, ende een gedeelte van de Palissaden by de Contrescarpen weg geslagen wiert; de gantsche nacht, als oock den 24. speelde den Vyant uyt sijn Bomben en Granaten onop houdelijck in de Stadt, ende of wel veel Kogels soo wel van de Bomben als Stucken, in de Huyfen geschoten wierden, is nochtans de menschen daer van geene de minste schade toegevoegt, ende is aenmerckens weerdig, dat als desen dag's avonts ten 5 uren de Tuyden ter Predicatie in de Stevens Kercke in groote meenigte versamelt waren, komt een Geschut kogel door een Venster der Kercke inschieten, wierp eenige stucken steen in de Kerck neer, ende schoot tegens den Pijler over 't Venster staende aen, ende hoo welden Kogel met een groot geweld neder viel, soo wierde nochtans niemant daer door, noch door de afgebroockene ende medevallende steen verseert, andersints zijn alreede van de Stevens Toorn ettelijcke stucken steen van des Vyants Canon afgeschoten; dese gantsche nacht wierde wederom het donderen en afvallen door beyderzijds Stucken, Bomben en Granaten gehoort, daer van wel vele Kogels van Geschutten ende Granaten in de Stadt vielen, doch door de bescherminge Godts sonder schade. Den 25's avonts ten 6 uren, liet den Vyant weder een Mijne springen, ende wilde daer op de Contrescarpen bestormen, doch wiert met groot verlies van de sijne hartelijck afgedreven, van de onse bleven 12 gemeene en twee hooge Officierien. Den 26 zijn door des Vyants ingeworpene Granaten 34 Personen in de Stadt doot gebleven. Den 27's avonts, stormde den Vyant andermaal op de Contrescarpen, doch wierde wederom buyten sonderling verlies van de onse gerepousteert, ende wende den Vyant ettelijcke dagen herwaerts gantsch yverige vlijt aen, om sich in Leopoldstadt te verschantsen. Van den 27 tot op den 30. heeft den Vyant ettelijcke Mijnen laten springen, de welke de Palissaden by de Contrescarpen weg geslagen hebben, doch dewijle den Vyant by yder aenval sich weder te rugge liet slaen, hebben de onse weder ten eersten de schade gerepareert, ende nieuwe Palissaden gestelt; in dese 3 dagen wierden door des Vyants ingeworpene Bomben, 6 Personen ter neer geslagen en 2 beschadigt, ende dewijle den Vyant sich sterck begraven hadde, ende niet uyt sijn Loopgraven te drijven was, soo zijn de uytvallen ettelijcke dagen herwaerts nagelaten, den Vyant sich bemoevende om by Nulsdorp den Donau af te graven, op dat de selve niet weder herwaerts loopen, ende den Arm opdrogen soude; doch dewijle het selve niet al te wel wilde aengaen, heeft den selven den 30 July in de nacht Schepen aen de Slagbrug gebangen, ende daer op een Vlot laten vast maecten; in meeninge om dat by den Rooden Toorn de Fortificatie op sijn swackste was, aldaer storm te loopen. Den 31 lieten de onse een Mijne springen, waer door ontrent 30 van den Vyant bleven. Den 1 Augusti sloeg in de Sondags Predicatie weder een Stück kogel door een Venster in de Stevens Kercke, by kans op de voorgaende wijze, daer van nochtans een Wijf door de afvalle steen, aen een Hant en Voet yet wes verseert wiert; terwijle den Vyant soo dicht aen de Palissaden by de Schotten en Burg-Poorten aengraven heeft, dat sy en d'onse den anderen met steenen konden werpen, eade hebben sy als doen en daer na ettelijcke malen op de selve Palissaden aengevallen, en een deel daer van uytgeruckt; doch zijn alijt weder te rug geslagen. Den 2 in de nacht, hebben de onse de helfte van 't voorgenoemde Schip en Vlot by de Slagbrug, losgemaakt en verbrant, daer tegens heeft den Vyant by de Burg-poorte 2 Spitten of Sterren by de Contrescarpen bemachtigt, maer daer by aen sijn sijde veel Volcks verloren, desen sel-

ven nacht vielen 30 te Paert uyt, en brachten 48 Ossen in. Den Vyant speelden alle dag met Stucken in de Stadt, desgelijcks wierp hy dag en nacht Bomben in; soodanig dat nanwelijcks een Huys meer daer van onverlet was, ende of wel de ingeworpene Bomben meer als een Centner woegen, oock sommige wel anderhelf Centner, soo veer hoede den Alderhoogsten even wel, dat niet veel Luyden daer door geslagen en niets aengestoken wiert. Den 3 bestormde den Vyant de Contrescarpen by de Leeuwen-Pailey en de veroverde de selve, doch wierde weder met verlies van ettelijcke 100 man daer uyt geslagen; van onse zijde bleef den Oversten Lieutenant van 't Starrenbergse Regiment, waer over den Heer Generael Starrenberg seer bedroeft was, een Capiteyn, een Vaendrig en in de 20 gemeene Soldaten. Den 4 viel den Vyant de Contrescarpen op drie Plaetsen aen, ende schermuttede de onse met den Vyant den gantschen nacht, waer by den Heer Generael Starrenberg selfs commandeerde, en bleven van de onse 20 doodt en 30 beschadigt, daer tegens bleven van den Vyant over de 500 man; den 5 quam een die op kondschap uytgesonden was seggen, dat den Vyant 3000 Paerden hadde uytgesonden, om ons secours te recognosceren, doch dat'er maer duysent van te rugge gekomen waren, ende dat de overige door de onse onversiens waren overvallen en nedergemaect; desen nacht als oock den 6, drong den Vyant sterck op de Contrescarpen aen; gelijk hy dan oock de selve eyndelijck, en wel meest door het graven, heeft ingekregen; de onse hebben beyde dese nachten, met den aendringenden Vyant van 9 uren tot by den dag toe gevochten, ende men seyt dat over de 700 van de selve doen gebleven, ende van de onse tusschen de 70 en 80 gebleven en gequetst zijn, daer onder den Oversten Lieutenant Leslé, van het Soufische Regiment wiert geschoten. Den 7 en 8; is niet veel nieuws te verstaen geweest, als dat den Vyant sich in de Contrescarpen begraven hadde, en daer door in de Ravelijn-Grachten wilde komen, gelijk hy een deel Aerdt- en Wolfacken; algereets in de selve Graven geworpen hadde; de onse wierpen nochtans continueerlijk met Granaten in hare Loopgraven, om de selve in haer werck te verhinderen, hebbende oock haerluyden voorz. ingeworpene Wolfacken weder weg genomen. Den 9 heeft den Vyant met sijn graven soo veel uytgewerckt, dat den selven in de gemelte Ravelijn-Grachten is gekomen, ende heeft sich in de selve wederom begraven; ende of wel de onse den 10 op haerluyden uytgevallen, en veel van den Vyant nedergelegt, ende selfs haer uyt de voorz. Grachten geslagen hebben, soo brachten sy nochtans den selven nacht, de gemelte Aprochen weder in vorigen stant. Den 11 heeft men niet sonderlings vernomen, als dat den Vyant met graven sijn tijdt doorbracht; ende liet daer op den 12's namiddags een Mijne springen, welke een stuck van 't Ravelijn by de Burg-Poort weg sloeg, ende bestormde daer op het selve Ravelijn, doch wierde met groot verlies van de sijne afgedreven, van de onse bleven ontrent 80 doodt, en wierden daer van tusschen de 60 en 70 beschadigt, ende een van onse Mijnen bedorven; Het schein als of den Vyant met enkel graven en Mijnen te laren springen, in de Stadt wilde komen; zedert den 1 Augusti tot nu toe, waren door des Vyants ingeworpene Bomben Granaet- en Stuckkogelen, ten minsten in de 20 Personen in de Stadt doodt gebleven en beschadigt. Den 13 viel des nachts een stercké plasregen, die den Vyant in sijn graven verhinderde, endeten deelen sijn Approchen dede invallen. Den 14 voer den Vyant met sijn gewoonlijcke graven voort. Den 15 in de nacht, wilde hy sijne Stucken brengen na de Leeuwen-Pailey toe, in wille om naer mede een Bresse te schieten, 't welke nochtans onse Bomben en Vuurwercken verhinderden, en hem ettelijcke Buffel-Ossen, die de Stucken trocken, in de lucht deden springen, daeromme hy daer mede te rugge moest trecken. Den 16 wilde den Vyant het Ravelijn by de Burg-poort bestormen, dog wierde so ontfangen,

dat'er over de 500 van de sijne bleven, ende hy ten vollen uyt de Grachten geslagen wiert, de onse wilden des Vyants Loopgraven met sijne dooden wederaen, deselve met aerde overwerpende en de Grachten die den Vyandt in gehadt heeft (na dat sy alvorens de Passinen verbrant en de Wol-sacken weg genomen hadden) wederom in voorgaenden staet brengende; Den 17 hebben deselve weder willen aanvallen, doch d'onse haer tegen komende, hebben haer te rugge geslagen en haer 2 Stucken en een Vuur-Mortier vernagelt. Desen dag quam ymant weder in, die op kantschap uytgesonden was, die mede bracht, dat den Teckely, door de onse by Presburg geslagen was, ende dat den Koning van Polen in Perfoon met sijn Armé quam aen marcheren, om ons te ontfetten. Op Vrouwen-Hemelveertsdag zijn wy Keyserlijcke Bedienden, die hier gelaten waren, by de 300 oock tegens de Turcken uytgetogen, ende is ons het Ravelijn by de Strooven-poort aen vertrouwt, om te defenderen, hebben oock aldaer post gevat ende het selve bewaect; De Hof-bediende loften malkander af; Den Heere Grave van Trautmansdorf was onsen Oversten, den Over-Fourier der Trawanten Oversten Wachtmeester, ende den Heer van Ruysschelbergen den Heer van Milberg, Capiteynen. Den 18 vroeg, hebben de Turcken op het boven gesegde Ravelijn sterck aengeset, doch sijn weder met de hulpe Godts, te rugge gedreven, daer by van onse zijde den Oversten du Pigny nevens 30 van sijne Ruyters gebleven zijn; Desen dag, ontrent den avond ten 7 uren geschiedde weder een stercken aenval, ende of wel den Vyant met verlies van veel van de sijne te rugge gedreven wiert, is hy nochtans in den nacht aen het Ravelijn in deselve plaetse, daer hy den 12 een Mijne hadde laten springen, weder gekomen, aenvangende aldaer sterck te graven; daer tegens de onse den 19 oock begonden te graven ende een affnijding te maken, en wierpen een gedeelte de aerde tegens malkander over; desen dag geschieden met ontrent 20 man een uytval, ende brachten 36 Ossen in; alldoen hebben de Turcken drie Stucken verdeckt gebracht na aen de Pallissaden tegens de Leeuwen-Pastey. Den 20 groeven de Turcken seer sterck, ongetwijfelt om een Mijne te vervaerdigen, ende lieten sich door onse Bomben en Granaden niet af houden; desgelijcks sag men van haer in Leopoldstadt niet als graven; lichtelijck wilden sy gantsch onder het Water heen mineren; als doen begonden de arme Luyden van honger te versmachten en te sterven, ende verwonderde men sich niet meer, dat men sag Katten vangen; doch het slimste was, dat wy nevens soo een harde Belegering oock een sterfte hadden, nadien den Loop alreede weg geruckt hadde veel wackere Luyden, die alhier verbleven waren; Ick meen dat de gesonde en crancke Luyden, die met hoopen op de straet lagen, foodanigen stanck veroorsaecten, dat de lucht daer van infecteerde. Den 21 hadt een van onse Mijnen een goet effect, waer onder veel van den Vyant bleven; Den 22 wiert continuerlijck geschoten, ende met Bomben en Granaten tegens den anderen geworpen; Den 23 lieten de onse een Mijne springen, die een goet effect hadde, ende vele van den Vyant dede blijven; daer tegens heeft den Vyant den 24 oock 2 Mijnen laten springen, de eerste heeft geen sonderling effect gehadt, ende maer aerde in de Grachten geworpen, maer de andere heeft ettelijcke van de onse beschaodigt. Ten selven dage quam wederom een uytgesonde Kondschapper, met Brieven van den Hertog van Lottingen te rugge, ende soo hy seyde, soude het onse binnen 8 dagen geschieden, t welcke (alsoo de noot van dag tot dag grooter wiert en veel van onse Militie al verloren was, dewijle algeerets over de 4000 Soldaten gebleven, gequest waren) ons andermael vreugt is geweest; anders wiert alles tegenseen bevreedden storm vervaerdigt, ende heeft den Heer Generael Starrenberg alderhande nieuwe Inventien laten maken, ende onder andere schran-

ken' of Spaense Ruyters op Raden, die gepitste yfere stangen hadden; Alle Huys-heeren wiert oock op levens-straf bevolen, dag en nacht in de Kelders te waecken, om op des Vyants mineren te passèn; den voorz. 24 dito, sette het den Vyant met 200 Paerden over op het andere Lant, ende stack ettelijcke Dorpen aen, doch wiert van d'onse geslagen, ende ontrent 100 in den Donau gejaegt, die meest versopen; desen avont quamen de onse op een van des Vyants Mijnen, ende lieten de selve met goet effect en verlies des Vyants springen, daer op een uytval in de Grachten geschiede, ende of wel den Vyant gelukkigelyk uyt de Grachten gedreven en over de 300 nedergemaeckt wierden, ende daer tegens van de onse maer in alles 7 beschadigt en gebleven zijn, is den Vyant evenwel des nachts en 's anderen daegs, als den 25 weder in de Gracht gekomen; en daer weder Wolsacken ingebracht; dese namiddag hadden d'onse tegens den Vyant andermael een gelukkige rencontre, nadien sy de selve wederom uyt de Grachten geslagen, ettelijcke 100 man nedergemaeckt, sijne Wercken vernietigt, 10 Stucken vernagelt, ende het Buscruyt uyt een van sijne Mijnen genomen hebben; Den 26 heeft men van de Stevens Toorn gesien en bericht, dat uyt het Leger der Turcken seer veel na de Stadt naderden, op welck bericht den Heer Generael de Posten liet verdubbelen, ende hebben de onse dese nacht, als oock des anderendaegs te weten den 27, seer sterck op den Vyant gecanonneert, om dien het aennaderen te beletten; desen voormiddag zijn 2 Musquetiers als eene van het Reckische Regiment, ende den anderen van de Stads Garde, die tot den Vyant wilden overloopen, ende alreede voor de Palissaden waren, opgehangen; doch een jongen van 15 Jaren, die tot den Vyant overgegaen, en by den selven wederom in de Stadt geschickt was, om de beschapenheyt van ons Geschut en Mijnen t'ontdecken, is onthoof; desen namiddag geschiede een uytval van 100 man, ende namen van den Vyant een deel Goets uyt de Graven weg, ende bleef daer tamelijck veel Volcks van den selven; doch van d'onse bleven oock 30 gemeene Soldaten: Na het selve heeft den Vyant tegens de nacht, weder door een Mine, een stuck van de Burg-Ravelijn doen springen, ende de onse merckelijcke schade aengedaen; ettelijcke dagen herwaerts, heeft den Vyant in plaetse van Bomben, uyt de Mortieren steenen in de Stad geworpen, waer van oock eenige Personen beschadigt en doot gebleven zijn. Den 28, is een stercke plas-regen gevallen, die beyde Partyen verhindert heeft yets capitaelste tenteren; dese nacht van 12 tot een uur, als oock den 29, van 9 tot 10 uren, wierden van de Stevens-toorn Ragetten geworpen; doch men konde niet vernemen, wat vooreen zeyn of teecken dat het was; Den Vyant moet het selve seer verdrotten hebben, terwile hy ten eersten wederom begon met Stucken op Stevens toorn te spelen; den gemelten 29 dito dede den Vyant de helfte van 't Ravelijn springen, waer door van de onse over de hondert man bleven en beschadigt wierden. Den 30 tenteerde den Vyant soo wel by dag als by nagt ettelijcke aenvallen op het Ravelijn en de Passy-grachten, doch wierde altiyt uyt de selve gedreven, ende koste van het Ravelijn oock niet meer bekomen als hy te voren hadde. Den 31 wiert 's avonts tusschen 9 en 10 uren met drie Ragetten, uyt de Stevens-toorn tecken gegeven, dat de Kondschappers, die voor ettelijcke dagen uytgesonden zijnde, weder waren gekomen. medebrachten, dat sijne Keyserl. Maj. en den Koning van Polen, den eersten September tot Crembs souden zijn, ondertusschen onse Volckeren by Stockerau en Thulen de Bruggen passeerden, en onse Voor-troupen des Vyants Voorwachten, dicht by het Klooster Nieuborg geslagen hadden, daer van ontrent 4000 ter neer gelegd, en 2 Bassaes gevangen hadden; men berichtede van de Stevens Toorn, dat den Vyant den 31 dito veel sware Canonnen uyt sijn Leger afwaerts haddelaten

brenge, ende dewijle de Turcken alreede in de Grachten van de Burg-Paftey gekomen waren, hebben de onse den 1 September tuffchen 11 en 12 uren een uytval gedaen, om defelve daer uyt te drijven, die nochtans ongeluckig was, na dien men den Vyant uyt fijne Approchen niet konde krijgen, ende van d'onfe over de 70 man doot bleven ende gequetft wierden; Dese nacht wierden van de Stevens-toorn weder twee Ragetten geworpen, ende is andermaal een Konfchipper tot bevordering van fecours uytgefonden; 2. anderendaegs liet den Vyant 's morgens vroeg een Mijn onder de Burg-Paftey opgaen, welcke een goet deel daer van weg floeg, 's namiddags wilden fy vol meester van het Ravelijn worden, doch fijn fy met verlies daer afgedreven; Dese nacht fag men andermaal 20 Ragetten van den Stevens-toorn in de hoogte opfteecken; Des anderendaegs quam den Vyant ontrent 800 man sterck in de Grachten, doch wiert van onse Militie ende Gefchut soo ontfangen, dat fy met verlies hebben moeten afwijken; Den 3. fijn weder Ragetten van veelderhande flag uyt den Toorn te sien geweest, te gelijk gingen de Bomben ende Canonnen sterck tegens malkander, 't welck duurde ontrent 5 uren, oock wierden den Vyant weder uytgedreven uyt de Burg-Paftey, die daer in gevallen was, ende vernagelde de onse door een uytval de drie Canons die tegens de Leeuwen-Paftey gefelt waren. Den 4. liet den Vyant aen de Burg-Paftey een Mijne springen, de welke een groot ftuck van defelve Paftey weg wierp, daer op den Vyant storm liep en alreede 2 Vanen op de Paftey gefteecken hadde, doch wiert met tamelijck verlies daer weder af geflagen en bleven van ons 100 man doot en gequetft, ende moesten wy evenwel den Vyant het Ravelijn voorts in 't geheel overlaten, dese nacht wierden wederom tuffchen 8 en 9 uren 3 Ragetten van veelderhande flag uytgeworpen. Den 5. was den Vyant met fchieten en Bomben in te werpen, yetwes ftilder als anders, ende wierden desen dag over ons Keyferlijcke Bedienden en Hof-bevrijde 4 Compagnien, den Heer Graef van Trautmandorff tot Overften, den Over-Fourier der Trawanten, die voor desen Capiteyn in Candi geweest was tot Overfte Lieutenant, ende den Heer van Ruifchelberg tot een Overfte Wachtmeester gefelt; Den 6. liet den Vyant onder de Leeuwen-Paftey tuffchen 12 en 1 uren een Hooft-mijne springen, dewelcke alfoo de onse een gat gemaect hadden, niet foodanigen effect gehadt heeft als den Vyant vermeent heeft, ende is ten deele tegens hem zelfs uytgeslagen, evenwel heeftse van de gedachte Paftey een hoec weg genomen, ende ons en andere nevens 30 Contramineerders overvallen; 't welck ons daerom te grooter fchade was, om dat wy van foodanige Luyden groot gebreck gehad hebben; men meynde dat den Vyant na het springen van de Mijne weder storm soude loopen, 't welke oock soo grooten vreesse voor namelijck onder de Wijven veroorlaecte, als of den Vyant mer'er daer al in de Stadt was; Dese nacht wierden wederom uyt de Stevens toorn met 2 Ragetten een van eenderhand ende een van veelderhande flag, een teycken gegeven. Den 7. moesten de Keyferlijcke Bedienden, terwijlen men vreesde dat den Vyant meer Mijnen soude laten springen en daer op storm loopen, in de nieuwe Burg in trekken, 't welke soo gevaerlijcken poft was als de Paftey zelfs, alfoo de gantche Borgt met Canonnen en Bomben doorfchoten en vol gaten was; Desen dag quam de onse op eene van des Vyants Mijnen onder den Strijckweer by de Leeuwen-Paftey, ende namen 13 tonnen Boscruyt daer uyt; Des anderendaegs te weten den 8. heeft den Vyant tegens den avont onder de eerst gedachte Paftey een Mijne laten springen, dewelcke geen sonderling effect gehadt heeft, ende dewijle weynig van de Paftey wiert weg geworpen, soo quam de Turcken met fuleke meenigte niet storm loopen, als fy wel bereytschap gemaect hadde; Beyde dese dagen gaf men ons groore hope

hope dat het secours niet verre van de Stadt in marche was, 't welk te wenschen was, also het met ons allenckens op een eynde liep, en den Vyant 't geene hy met Vuurwerken ende schieten niet konde verrichten met sijne Mijnen effectueerde; daer toe was de Militie die noch voor handen was, wel 4000 man afgenomen, van de Inwoonders siorven dagelijks aen Mans, Vrouwen en Kinderen ontrent 50, 60, a 70 Personen, daer omme wel te recht bevreesd was dat onse Manschap en Fortificatiën ten uystersten eyndelijck geruineert souden worden; Dese 2 nachten sag men wederom Ragetten uyt den voorschreven Toorn steecken; Den 9. speelde den Vyant sterck met Bomben en Steenen uyt de Mortieren, die de onsen van gelijcken beantwoorden, doch sy wierden aen haer mineren niet verhindert, derhalven men met den eersten al weder het springen van Mijnen te beduchten hadde; Van den gemelten Toorn wiert bericht dat den Vyant sijn Leger tegens den Weener- en Kallenberg transfereerde; Den 10. sag men van den Vyant insgelijcks niet als graven, en hoorde men niet als canonneren, Bomben en Steenen inwerpen; dese nacht sijn al weder ettelijcke Ragetten uyt den voorschreven Toorn geworpen; Den 11. speelde den Vyant sterck uyt de mortieren met Bomben en Steenen in de Stadt; desen nacht waren Ragetten of teyckens op den Kallenberg; Doch Sondags vroeg sag men dat de Vyanden van sijn Post op den Kallenberg al gewecken waren, waer op de onse in schoone ordre met stucken afwaerts in het Dal op het Vyantlijck Leger avanceerden, ende beyde Partyen met stucken tegens malkanderen speelden, daer op ginge den onse met de Polacken op des Vyants linker Vleugel los, en brachten deselve in confusie, met eenen wierde den Vyant op den Weenerberg van de onse aengevallen, ende als sy de confusie van haer Vleugel vernamen, hebben sy sich van gelijcken op de vlucht begeben, waer op met verwondering te sien was hoe veel 1000 Janitfers uyt hare begravingen en approches liepen, en op de vlucht begaven, ende is met eenen op een oogenblick dese soo machtige Vyant door Godes Almachtigheyt verdreven en de Belegering opgeheven; Alle Stucken, Tenten, Bagagie ende Vee moeste den Vyant tot Buyt laten; Des anderendaegs als den 13, quamen vele Wijven en Kinderen van Christenen, welckers Mans neêrgehouden waren in de Stadt, desen dag ten 9 uren quam den Koning van Polen in de Stadt, zijnde een groot dick Heer; 's namiddags liepen de Luyden by St. Stevens in de Kerck ter hant kus, 't welcke met weenende oogen door lautere vreugde verricht wierde; Den Koning gaf een yder de hant ende sag alle met vriendelijcke oogen aen; daer op den selven na dien hy alles besigtigt hadde, sig weder na sijn Leger begaf. Den 14 nam sijn Keyserlijcke Majesteyt (na dat des Vyants gemaekte Wercken ende Approchen, de ruinen van de Ravelijn ende Patéy, mitgaders van de Burg ende Huysen van buyten besien hadde) met begeleydinge van de Cheur Fursten van Beyeren en Saxon, sijn intocht door de Stooven-poortd en woonden het *Te Deum Laudamus* tot St. Stevens by, ende stont alles, soo wel wy Keyserlijcke Bediende, Hofbevrjide, Borgers, Studenten als de Hantwercks borsten in 't Geweer, hoe grooten vreugde dit geweest is, dat wy onsen Allergenadigsten Heer en Keyser wederom sien, is niet uyt te spreken.

Eygentlijke beschryving van den 13 September 1683. hoe ende waer den aenvang tot ontfet der Stadt Weenen verordineert en geschiet is, &c.

NAdien laestleden Maendag 8 dagen, de Keyserl. en overige Geallieerde Rijcks-Volkereen tot Stain en Mauteren opgebroken waren, zijn de selve op Dingsdag by Thulen aengekomen, alwaer oock de geheele Poolse Armé over de Schipbrugge

bruggen ten felven dage gegaen en te samen tot Donderdags middag blijven staen is; Ondertuschen wiert by sijne Koninkl. Maj. van Polen en de overige Principalen, mitsgaders de Hooge Generaels Personen, Conferentie gehouden, ende soo wel den Marsche als de Batailje, die men voor hadde, na aller goet vinden, geordineert; alsoo dat geene Natie alleen, maer onder den anderen met Voetvolk en Ruytery gedeelt ageerde, en op den selven Donderdag, tot in het Weener walt gerukt, en dar van den Donau aen met een gestotene Fronte tot op Bruckersdorp niet anders vertrouwende, als dat den Vyant alle soe enge en gestotene Passen sterk hadde beset, en yder schreede ons soude willen disputeren, het selve te meer vermoedende, om dat de Vyantlike Party en in 't Leger te Thulen ingevallen, en de Wachten gechargeert hadden; doch gelijk den Alderhoogsten Godt het ontlet miraculeus gedaen, den Vyant verblind en bevreesd gemaekt heeft, soo is oock dese fametelijcke Marsche over soo hooge Bergen nergens verhindert geworden; Soo dat wy dan op Saterdags morgens vroeg met 50 Dragonders in de Leopoldi Capel aen den Kaltenberg post gevat hebben, ende sels in 't aensien van des Vyants macht, waer na een gedeelte der Vrywilligen den Berg afzogen; ende heen en weer met de Turcken geflagen, doch weynig gewonnen hebben, dewijle men besorgde dat 't selve niet voor ons favorabel mochte uytvallen; Des gemelte Saterdags nachts deden de Turcken heen en weer groote schade, de Wachten op verscheide plaetsen nederhouwende en continueerlijk alarm makende; Sondags morgens begon de Wint ons noch tegen en seer sterck te zijn, onder dies posteerden sich de Turcken aen den voet van den Kallenberg, beschoten gedurig de Stadt Weenen, en veranderden aen haer Leger het minste niet, soo dat men niet anders konde denken, als dat sy bereyt stonden om Bataille te leveren. Onse gesamentelijcke Generaliteyt stonde ondertuschen onder het Commando van sijne Koninkl. Maj. van Polen, gedurig gereet. Ontrent 6 uren 's morgens, dede den Capucijn P. Marcus d'Aviano in de Leopolds Capelle de Misse, die alle Rooms Catholijcken in de plaetseden Grooten Hof genaemt, met de hoogste aendacht bywoonden; hier op hebben sijne Koninkl. Maj. en des sels Princen, na het doen van een korte Oratie, sich in 't Harasch begeven, en te vervolgens de 7 Granische Compagnien geordonneert over den engen Pas des Bergs at te trecken, en aen den Berg post te vatten; gelijk geschiede; Soo hiet als dese animeuse Luyden op het Velt quamen; daer tuschen de 3 en 4000 Turcken hier en daer verstroyt stonden; isten eersten het treffen aengegaen, doch als de Turcken die aen de Bergen geposteert waren, dit gevecht sagen, zijn sy met groote macht uyt de Bergen getozen en op de onse losgegaen; doch dewijle de onse tot haer voordeel een gebroockene Flanck voor haer hadden, en met ettelijke weynige Troupen, die over de voornamlicke hooge Bergen, op de Vlaet te gelijk aen marcheerden, gesecondeert, en van de hoogte des Bergs met Stucken bedeckt wierden, hebben haer de Turcken weynig schade aengebract; buyten dat de Janitfers 2 Constapels en ettelijke Mulquettiers nejer schoten. Dit geweest sijn nu yder die op den Berg was aen, 't weleke alle de Volkeren met verwondering een groote moed maecte, dat soo veel duy sent Turcken dese Compagnien soo weynig schade deden; daer op den Oversten Huifler geordonneert wierde, de verschante Janitfers uyt te drijven, ende haer de kleynne hoogte af te winnen, die in den byziane het Regiment ten vollen liet affsitten, en eyndelijck de hestse weder te haert dede stijgen, een Fronte formeerde, en op de Janitfers in groote furie losging; doch de selve Janitfers verlieten in een oogenblick haer Schans, en salveerden hier soo gestalsy konden. En aen dien de Heer Heuller alsoo wat te verre geadvanceert was, quamen te gelijk tarent 2000 Turcken aen hem aanvallen, voor de welke de Heer Heuller

Heuffer dese hooggeboefde retirade nam, - ende de Dragonders die te voet gingen in de Schanfe, waer uyt de Janitfers verdreven waren, inleyde, en haer alle falvo liet ſchieten, waer door hy tijds genoeg hadde ſich te ſwencken en den Vyant te jagen; dese Dragonders wierden aenſtoots in goede ordening geſecondeert van de Cheur-Beyeriſche Dragonders; doch daer na als den Vyant weeck maeckten ſy huyden de ſelve Fronte, en daer mede marcheerden alle de Regimenten over die rouwe en ſteenachtige Gebergten ſoo met hoopen af, dat men in korten tijd begon de Bataille te formeren, en van alle kanten te ſlaen, 't welck in den beginne ſeer ſcherp toeging, en byſonder tegens den Donau, alwaer de Turcken ſich gantſch ſterck in de Auw gefet hadden; Tegens 10 uren quamen hier op de Polen aen; by Doornbach viel een ſcherp treffen, dog de Vyant weeck. Waer en boven ick oorfaeck hebbe te ſeggen, dat gelijk als ons de Wint in den beginne gantſch tegen was; ſoo was fe daer na in de attaque ons ſoo veel te favorabelder, waer door in alles blijkt en yder Soldaet ſeyt, dat Godt met ons gefreden en alleen het ontſet gedaen heeft, over hoe veel Bergen en Dalen wy in dese actie gaen moeften is ongelooſſelijk; ja wy zijn op ettelijcke Plaetsen gekomen daer de Turcken groote Schantien ende Stucken hadden; Den Hazendans was by die Barbariſe Honden ſoo behendig, dat ten 9 uren in de nacht de Stadt van den Vyant ten vollen gelibereert was, en dat met achterlatinge van alle Stucken, Tenten, Proviant, Munitie en een groote ſchat aen Gelt en Kley-nodien, daer van, ſoo men ſegt de Heeren Polacken, de weerde van ettelijcke Millioenen ingefamelt hebben; In ſomma geen Soldaet (daer de onſe ontrent 80000 waren) is 'er geweest, die niet wat buyts gehadt ten minſten een Buffel of een Ongaes ſtuck Vee, daer van gedreven heeft; Ik hebbe in de 40 paar Oſſen en ſchoone Tenten in mijn magt gehadt, doch het was onmooglijk daer van yetwes in de Stadt te brengen, bekommerlijk heeft men 2 dagen ja met het hoogſte levensgevaer, door den inlaet konnen paſſeren, doch giſteren en heden is de Stooven-poorte geopent, en eyndelijk hebben de Wagens konnen paſſeren; Vele die buyt gemaeckt hebben, hebben oock veel ſchade gehadt. Den Overſten Wachtmeester onder den Generael Rabatta Marquis Carifana, heeft door ſijn Page bekomen 2 Gordels, daer onder een met louter Diamanten bezet, van veel Daelders weert, derhalven kan men lichtelijk denken, hoe haefſtig het daer moet toegegaen zijn; Niet te min hebben de Janitfers tot 7 uren 's nachts de Stadt beſchooten en ſig in de Approches opgehouden, Soo onſe Paerden voeder gehadt hadden, hadde men de Victorie ten eerſten konnen vervolgen, doch het was niet mooglijk. Giſteren is de Koninklijke Armé af gemarcheert, die de Duytſche huyden gevolgt zijn, in voornemen om den Vyant verder op te ſoecken; Godt geve haer verder geluck. Het is ſeker dat den Vyant ſig nergens legeren kan, want ſy hebben noch Tenten, Stucken noch Munitie; dierhalven moet hy ſig deſperaat ſtellen, om met ons te ſlaen. De Approchen die den Vyant gemaeckt heeft ſijn ſoo ſtellig, konſtig en vol arbeyt, dat alle Aenweſende gelooven, dat noyt in de Werelt diergelijcke gemaeckt zijn, en men niet gelooven kan dat van Chriſtinen diergelijcke te hopen was; Alle de Contreſcharpen, Ravelijnen en Bolwercken, daer op de attacque geweest is, zijn ſoo doorgraven ende met fulke Werken bedeckt, dat de Turcken onmogelijk was by te komen, behalven met Granaten, en voor die hadden ſy wonderlijk de ſchoonſte retirade gemaeckt, de Borg en Leubel Paſſey zijn ten vollen geruineert, dat men daer over in de Grachten rijden en gaen kan; Ingevallye ſijn Excell. den Heer Starrenberg, ſoo wackeren tegen ſtant niet gedaen hadde, ware onſeylbaer die Stadt verlooren geweest; In welke glorie ſijn Excell. van ſijne Koninklijke Maj. ende andere hooge Vorſtelijcke Perſoon is geeert geworden, is niet te beſchrijven; Den Kon-

ning heeft 's Maendags by den selven gegeten, de gantse Stadt roemt van de ervarentheyt van desen Generael, insgelijcks van den Heere Graef Scherffenberg en den Heer Souches; Van de Soldaten zijn by de 8000 man doot, en van de overige Personen in de Stadt zijn ontrent 14000 aen de Loop (daer onder veel voorname Personen) gestorven. Met een woort de elende was groot en daer by een groote stanck in de Stadt; doch op 't Velt 2 mijlen in 't ront leggen soo veel doode menschen en Paerden, dat men niet wel voort komen kan, Godt verhoede maer voor boose siekten. Gisteren voor den dag quam den Heere Grave van Koningseck (als ick oock op wachte) by sijn Koninkl. Maj. in 't Leger, die den selven op 't Hoflijckste ontving en tracteerde; eyndelijck hem vertoonende het Paert, dat den Grooten Vizier nevens 5 Cameelen af genomen is, welck Paert in sijn selven ichoon, gantseh geharnascht en met Edel gesteenten doorgaens aen Tuyg en Toom bezet was, soo dat men dat werk op veel 1000 Florijnen estimeert, ende het leker is dat diergelijcks in heel Duytslant niet kan gemaectt worden; Sijn Maj. vertelde oock dat den Grooten Vizier niets daer van gebracht hadde als het Kleedt dat hy aen 't lijf droeg; ende soo de Gevangen Turcken seggen, hadde den selven Vizier in de actie als een Kint geweest, ende was oock gequetst, nevens vele voorname Turcken; dat den Turckschen Keyser het opgedachte Paert eerst herwaerts aen den Visier gefonden hadde; Sijne Koninkl. Maj. hadde oock een Brief gelesen, de welcke Hongarise Stenden aen den Grooten Visier hadden gefonden, hem daerinne over sijne progressen gratulerende en animerende. Gisteren namiddag ten een uur is sijn Keyserl. Maj. uytgereden, en heeft sijn Koninkl. Maj. op het vlakke Velt tusschen Ebersdorp en Mansweert ontvangen, en voor de Victorie gedankt. Den Koning ging hem met de gantsche Armé tegen, ende blijvende beyde de Maj. te Paerde sitten, zijn de selve na een gespreck van ontrent een half uur van den anderen gereden, den Koning recht na Swechet toe, doch den Keyser gaende de Poolse Armé besien, God geve den Koning verder geluck. By het ontfet zijn van de onse ontrent 900 man gebleven; doch van de Turcken kan men niet sekens vernemen. Huyden heeft men te Swechet by de 30 stucken Geschut en ettelijke 1000 Centner Meel en Buspoeder gevonden. Gewisselijck heeft den Turck by onse schade geen gewin. Huyden en gisteren heeft men veel Turcken levendig gevonden, als oock veel Christenen. In het Bosch souden noch ettelijke 100 Turcken en Tartaren. De Mijnen zijn op vele plaetsen onbeschadigt gebleven, doch de onse hebben vele die sy wisten, geruineert. De Wijngaerden zijn van 't Klooster Nieuburg, tot in Hongaryen roe, ten vollen geruineert en soo plat gereden als een dorfsch-vloer.

U Y T.

